

Visietekst autiproject

Hanne Heylen - Walter Bosmans

Dienstverleningscentrum ZEVENBERGEN
Boerenkrijglaan 25
2520 Ranst
www.zevenbergen.be

Het autiproject maakt deel uit van de dagbesteding van het dienstverleningscentrum Zevenbergen en hoort bij de dienst Arbeid. Het richt zich in eerste instantie tot bewoners met een autismespectrumstoornis (ASS). Het biedt een gestructureerd dagbestedingsaanbod waarbij zowel ontwikkelingsstimulering als arbeid aan bod komen.

Op de volgende bladzijde vindt u de visietekst terug van dit project.

1. Doelgroep

Er worden enkele voorwaarden gesteld aan deelname in het Autiproject.

- Heel jonge kinderen die nog volop in de vroegkinderlijke ontwikkeling zitten, krijgen een passend aanbod in de Speelleerklas. Wanneer de vraag van de bewoner evolueert en zich meer gaat situeren op het niveau van het aanleren van vaardigheden, komt het autiproject in het vizier. Men maakt een weloverwogen inschatting wanneer deze overgang best kan gemaakt worden.
- Om tot arbeid te kunnen komen, moeten bewoners zich op het (beginnend) associatieve niveau van ervaringsordening bevinden.
- Deelnemers moeten een zeker intrinsieke motivatie hebben. De bewoner moet graag komen leren of werken, of dit zeker niet tegen zijn zin doen. Deze intrinsieke motivatie zal dikwijls bepaald worden door gewoontevorming. Men probeert om het welbevinden van de bewoner in het autiproject zo groot mogelijk te maken door de juiste mate van ondersteuning te bieden, zodat de bewoner geen overvraging ervaart.

Dank zij het aanbod in het Autiproject kan de bewoner het dagelijks gebeuren op de woning even los laten: deze dag krijgt reliëf door de bewoner in een veilige omgeving op een ontspannen manier te laten leren of werken.

2. Organisatie

Het Autiproject heeft een complexe organisatie waar alle elementen van de werking minutieus in elkaar moet passen.

- De deelnemers werken steeds individueel terwijl zij samen met anderen in kleine groepjes vertoeven. Elke deelnemer heeft een aparte tafel en zijn eigen materiaal. Ook tijdens vervoerstaken combineert de begeleider meerdere deelnemers, maar wordt elk van hen individueel bejegend. Het gedrag van de bewoner moet in die mate bijgestuurd kunnen worden dat het niet te storend is voor de overige bewoners.
- Gedoseerd aantal strikt individuele begeleidingen. Sommige bewoners moeten strikt individueel begeleid worden en uiteraard betekent dit een hoge kost qua begeleidingstijd.
- Om jonge kinderen te kunnen laten instromen, moeten oudere deelnemers eerst uitstromen. Criteria die meespelen in de beslissing om het programma af te bouwen zijn: ouder worden, verminderde motivatie, verminderde concentratie, wijzigingen in het totaalaanbod van de bewoner of gewijzigde vraagstelling.
- Gedoseerd werkbelasting. De meeste deelnemers hebben zeer ernstig probleemgedrag. Organisatorisch streeft men een goede balans na tussen bewoners die al de energie van de begeleider vragen en meer rustige bewoners. Om een goede werkbaarheid te garanderen mogen druk en stress, die ontstaan door kans op probleemgedrag, niet constant sluipend aanwezig zijn.

3. Theoretische achtergronden

Het Autiproject put uit meerdere theoretische bronnen. Naast de ervaringsordening van Dorothea Timmers en de theoretische kaders van Jacques Heijkoop en Ante Dosen, gelden ook de theorieën rond contextblindheid en hypo- en hypersensitiviteit als belangrijke inspiratiebronnen.

Contextgevoeligheid, contextblindheid

Context is een geheel van elementen binnen de waarnemende persoon (zowel affectief als cognitief, concepten in het lange termijn geheugen en concepten in het werkgeheugen) en van elementen in de ruimtelijke omgeving van een stimulus (zowel nabij als veraf) die de waarneming van die stimulus en de betekenis die eraan verleend wordt beïnvloeden. Die invloed kan direct, expliciet en voorbewust verlopen maar ook (en voornamelijk) indirect, impliciet en onbewust.

Contextuele sensitiviteit is het vermogen om binnen dat geheel van elementen contextueel relevante informatie te halen en de contextueel onbelangrijke zaken te negeren.

Contextblindheid is een tekort in het vermogen om spontaan en onbewust context te gebruiken in het verlenen van betekenis. Het is vooral het niet juist gebruiken van context, meer dan het niet zien van de context. Het verlenen van betekenis aan enkelvoudige stimuli is in orde, maar wanneer er meerdere verbanden of relaties zijn, wordt het moeilijk.

De bewoners met ASS maken inderdaad slechts beperkte associaties en bovendien niet altijd diegene die hen zouden kunnen helpen. We merken dit regelmatig bij de verbale bewoners en hier kunnen we wat bijsturen. Bij onze niet-verbale bewoners blijft het een uitdaging om dit te ontdekken.

Hypo- en hypersensitiviteit

De over- of ondergevoeligheid aan bepaalde prikkels maakt het welbevinden van iemand met ASS soms bijzonder broos. Bewust omgaan met afstand en nabijheid en zorgvuldig omgaan met het doseren van geluiden en visuele prikkels is dan ook een belangrijke basisattitude van de begeleider.

Een sobere, prikkelarme ruimte met aantrekkelijk (of in functie van het doel soms ook sober) materiaal is de beste leer- en werkomgeving. Het doel, vaak vorm gegeven in één functie van het materiaal, moet in het oog springen om de juiste associaties te kunnen maken (cfr. contextblindheid)

Het werken met afzonderlijke, afgebakende ruimtes biedt duidelijkheid. Zo kan bijvoorbeeld de ene ruimte gelijk staan aan werken, terwijl een ander compartiment de betekenis ontspanning krijgt.

4. Een werkrelatie of werken aan relatie?

Vanuit de humanistische psychologie (Rogers) leerden we dat aanvaarding aan de basis van een hulpverleningsrelatie ligt.

Het doel van contact is medemenselijkheid ervaren, ontdekken dat de ander er is. Vanuit een (gepast) contact groeit een relatie met de ander, die je mogelijkheden om medemens te zijn aanwakkert, die je basisveiligheid mee bepaalt en die maakt dat je uit jezelf kunt treden naar de andere toe, de wereld in.

Om de relatie te bewaken, gaan we zeer bewust om met contact en lichamelijk contact (cfr het middengebied van Heijkoop). Hierbij houden we zeer duidelijk afstand en nabijheid in het oog. Het 'cirkelen' is binnen onze werking zeer belangrijk. 'Cirkelen' houdt in dat je heel bewust omgaat met de afstand die je hebt tot de bewoner: je hebt oog voor de signalen van de bewoner. Voor een aantal bewoners is een veilige afstand steeds belangrijk, andere bewoners kunnen hier in wisselen en door hier doordacht mee om te gaan kan men stemmingswisselingen een beetje bijsturen.

Van de begeleider vraagt dit om zeer individueel in te voelen in de stemming en ondersteuning te bieden zonder hierbij de persoon te dragen, want wanneer je teveel draagt, creëer je onveilige afhankelijkheid. Zo kan de bewoner hierin bijleren door positieve ervaringen op te doen.

5. Ontwikkelingsgericht werken

Er wordt ontwikkelingsgericht gewerkt met de jongere deelnemers. Er zijn vier grote domeinen waarop we in het autiproject ontwikkelingsgericht kunnen werken: communicatie, zelfredzaamheid, sociale vaardigheden en specifieke vaardigheden (o.a. training van oog-handcoördinatie).

- Er worden allerlei materialen aangewend als middel om op deze domeinen aan de slag te gaan, meestal in de situatie van tafelactiviteiten. Maar daar blijft het niet bij. De ontwikkeling en het leren wordt meegenomen doorheen alle activiteiten. Daarbij hebben we er steeds oog voor dat dit alles gebeurt in een sfeer van welbevinden en een positieve relatie met de bewoner.
- We vertrekken steeds vanuit de mogelijkheden van de bewoner en zijn ons bewust van een aantal factoren die het ontwikkelen van mogelijkheden beïnvloeden zoals basisveiligheid en hechting, grondstemming en doorzettingsvermogen.
- Op een bepaald moment is de top van de ontwikkelingsmogelijkheden bereikt en komt er een omschakeling naar werken. We gaan dan geleidelijk aan met andere materialen arbeidsgericht werken. We streven naar een geleidelijke overgang tussen leren (ontwikkelingsgericht werken) en leren werken om tot arbeid te komen.
- De indeling tussen leren en werken is echter enigszins kunstmatig. We spreken liever van levenslang leren. Het leren in het leven moet bij onze bewoners dikwijls bewust opgenomen worden. Het is een proces dat van jongs af start, maar steeds verder blijft lopen.

6. Overgang naar arbeid

Als we arbeid definiëren als “een inspanning van lichamelijke en/of geestelijke aard om iets te verrichten of tot stand te brengen”, dan impliceert deze definitie een zekere taakspanning.

- Arbeid is belangrijk binnen het autiproject. Arbeid schept heel wat gelegenheden tot het bieden van de broodnodige houvast en overzicht: taken zijn duidelijk afgelijnd. De begrenzing van de taak wordt mede bepaald door de afwisseling tussen werken en ontspanning (vb. muziek luisteren, rondlopen in de ruimte). De ontspanning onttaardt echter niet in chaos of eindeloze stereotypie omdat de taak de kapstok blijft.
- We zien arbeid als een houvast om niet te verzinken in probleemgedrag of automutilatie. Vaak kan het autiproject voor een bewoner een “eilandje van welbevinden” zijn wanneer er op de woning veel spanning of onrust heerst. De andere context, de bekende verwachtingen en aangepaste mate van contact kunnen een bewoner rust bieden. Op die manier kan het autiproject een belangrijke rol blijven vervullen wanneer een bewoner dreigt af te glijden in een crisis.

7. Woningondersteunend werken

We kijken in het autiproject niet enkel naar de individuele bewoners, maar bieden ook ondersteuning aan de woning. In groep leven is voor bewoners met een autismespectrumstoornis zeer moeilijk en door een goede afstemming tussen het programma op de woning en in het autiproject kunnen we vaak meer rust garanderen.

- Individuele bewoners worden uit de woning gehaald zodat de wekelijks geplande groepsactiviteiten op de woning kunnen doorgaan.
- De grote Zevenbergse activiteiten zijn vaak heel belastend voor de bewoners met ASS, daarom nemen zij vaak niet deel aan deze grote activiteiten. Door één of enkele bewoners op te vangen, bieden we de woning de kans om wel rustig deel te nemen met de overige bewoners.
- Het aanbieden van activiteiten om evenwicht te brengen in het programma van de bewoner. Dit gebeurt op basis van multidisciplinair overleg en met oog voor enkele criteria.
- Opvang tijdens de vergadering van de woning.
- Heel sporadisch springen de begeleiders van het autiproject in op een woning maar in principe stellen zij de continuïteit van het project prioritair.